

lubie
ludzi

SZLACHETNA PACZKA 2018

RAPORT O BIEDZIE

MARZENIA
RZECZYWISTOŚĆ

SPIS TREŚCI

RAPORT O BIEDZIE 2018

RZECZYWISTOŚĆ

ZAMIAST WSTĘPU	3
PRAWDA, KTÓRA UWIERA	4
JAK POWSTAŁ TEN RAPORT	5
POLSKA BIEDA SIEDEM LICZB	7
DZIECIŃSTWO	8
DORASTANIE	10
PRACA	12
RODZINA	14
PRZYPADEK	16
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	18
STAROŚĆ	20

MARZENIA

ZAMIAST WSTĘPU	23
JAK PACZKA SPEŁNIA MARZENIA	24
KOLORY	26
SMAKI	27
DŹWIĘKI	29
ZAPACHY	31
FANABERIE	33
ZA PIĘĆ ZŁOTYCH	35
NIE / NIC / NIE MA	36
JAK MOŻESZ POMAGAĆ	38
CYTOWANE ŹRÓDŁA	39
AUTORZY RAPORTU	40

Z A M I A S T
W S T Ę P U

Nie mają nadziei, nie mają perspektyw, żyją z dnia na dzień. Niczego dla siebie nie chcą, z niczego też nie są dumni, mają po prostu dosyć. Chorób, na które cierpią ich dzieci, nie da się wyliczyć. Nie da się ich nawet zahamować. Łudzili się i walczyli przez wiele lat. Dzisiaj nie mają już siły. Po długim namyśle odpowiadają: - Lubie gotować i grać w szachy (on). – Lubie czytać i słuchać muzyki poważnej (ona). Ale zaraz zmieniają „lubie” na czas przeszły. Bo kiedy to było? Marta i Piotrek mają 14 i 15 lat i są niepełnosprawni fizycznie i umysłowo. Ich rodzice dobiegają 50-ki. Najbliższy wydatek, jaki ich czeka, to materace. Sąsiedzi skarżą się, że z mieszkania wciąż dochodzą hałasy (coraz starsze dzieci coraz mocniej rzucają przedmiotami i uderzają nimi w podłogę) i jeśli się to nie zmieni, będą się domagali, by się z niego wynieśli.

PRAWDA, KTÓRA UWIERA

Do Szlachetnej Paczki po raz pierwszy przysłałam ponad sześć lat temu. Chciałam zmienić świat. Ale najpierw musiałam się przekonać, jak on naprawdę wygląda.

Zostałam wolontariuszką.

Do dziś pamiętam rodziny, które wtedy odwiedziłam.

Pamiętam panią z ośmiorgiem dzieci, która kisiła dla nich w słoikach szczaw na zimę. Nie mieli bieżącej wody, nie mieli pralki, nie mieli nawet łóżek. Do spania kładli na podłodze materace. A ona twierdziła, że niczego jej nie potrzeba i ze wszystkim sobie poradzi.

Pamiętam też starszego mężczyznę, któremu porozwodzie żona zabrała dzieci. Mieszkał sam, w strasznej depresji, utrzymując się z zasiłku z MOPS-u. Jego samotność była tak przeraźliwa i dojmująca, że chciałam stamtąd uciekać.

Ale ucieczka to nie rozwiązanie.

To była Polska, rok 2012. W dodatku nie gdzieś „daleko od szosy”, tylko w Krakowie. Gdyby nie Szlachetna Paczka, gdybym nie zobaczyła tego na własne oczy, nie uwierzyłabym, że to możliwe.

Dzięki tym spotkaniom, trudnym i bardzo niekomfortowym, wyszłam z bańki.

Blisko trzydzieści lat po transformacji ustrojowej bieda – namacalna, fizyczna, której konsekwencją bywa głód, chłód i beznadzieja – wciąż jest w Polsce realnym problemem, z którym zmagają się kilka milionów Polaków. To, że większość z nas ma ten komfort, by nie stykać się z nią na co dzień, nie oznacza, że możemy ją ignorować.

W dodatku to komfort złudny.

Nieszczęśliwy wypadek, splot niefortunnych wydarzeń, choroba i nagła niepełnosprawność czy wpadnięcie w pułapkę kredytową, to sytuacje, które stają się udziałem również tych, którzy żyli w przekonaniu, że bieda ich nie dotyczy.

Bo bieda to nie patologia.

To doświadczenie, które dotyka ludzi. Ludzi, którzy mają – a przynajmniej mieli kiedyś – marzenia. I nie marzyli o biedzie. To doświadczenie, które dotyka osoby pełne godności i wewnętrznego piękna.

Nie odwracajmy się od nich.

Czasem tak niewiele potrzeba, by dokonana się zmiana.

 Prezes Zarządu
 Stowarzyszenia Wiosna

JAK POWSTAŁ TEN RAPORT

Szlachetna Paczka istnieje od 2001 roku. Co roku jej wolontariusze ruszają w Polskę, by odwiedzać rodziny zgłoszone do programu, poznawać ich historie, potrzeby i marzenia, a następnie - wspólnie z nimi - szukać rozwiązań, które pomogą im przezwyciężyć trudną sytuację, zmienić schemat, według którego funkcjonują i w wielu przypadkach wyjść z biedy.

Jeśli można dziś o kimś powiedzieć, że wie, jak wygląda polska bieda, to właśnie o nich.

Podczas ubiegłorocznej edycji programu ponad 12 tys. wolontariuszy odwiedziło blisko 35 tys. rodzin, przeznaczając na spotkania z nimi oraz pogłębione wywiady łącznie ponad 70 tys. godzin.

Ten ogrom pracy dał nie tylko rzetelne podstawy do tego, by zidentyfikować potrzeby każdej z nich oraz określić, jaki rodzaj pomocy dla konkretnej rodziny stworzy dla niej najlepsze warunki do trwałej zmiany sytuacji, ale również pozwolił na zgromadzenie nieporównywalnego w tej skali z niczym materiału empirycznego na temat współczesnej polskiej biedy.

Jego wyjątkowość polega jednak nie tylko na wielkości próby. Wolontariusze nie przychodzą do rodzin, by przeprowadzić z nimi ankietę, lecz by się spotkać i porozmawiać. Dzięki temu odkrywają o nich prawdę znacznie głębszą, niż ta, że to ludzie biedni i potrzebujący.

Poznają ich historie. Dostrzegają ich godność i piękno. Dają przestrzeń, by opowiedzieli o swoich marzeniach.

W Państwa ręce oddajemy dziś zapis tego, co zobaczyli i usłyszeli. Uzupełniliśmy go o wybrane dane zebrane w roku szkolnym 2017/18 przez wolontariuszy Akademii Przyszłości, drugiego obok Szlachetnej Paczki ogólnopolskiego programu społecznego Stowarzyszenia WIOSNA, który wspiera dzieci borykające się z trudnościami w szkole i pomaga im w budowaniu poczucia własnej wartości i pewności siebie. Ponadto, by nadać opracowaniu pełny kontekst, posiłkujemy się w nim również danymi pochodzącymi z ogólnodostępnych analiz i badań.

POLSKA BIEDA SIEDEM LICZB

6 zł 70 gr

na dzień. Tyle lub mniej mają do dyspozycji osoby w co piątej rodzinie włączonej do Szlachetnej Paczki. Ich średni miesięczny dochód (po odliczeniu stałych kosztów utrzymania) wynosi nie więcej niż 200 zł. Tymczasem wg GUS czteroosobowa rodzina (2+2) nie jest w stanie przeżyć miesiąca za mniej niż 1571 zł.¹

20%

rodzin włączonych do Szlachetnej Paczki żyje w mieszkaniach, w których nie ma łazienki.

>1,2 mln

dzieci (osób poniżej osiemnastego roku życia) jest w Polsce zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.²

500 zł

lub więcej wydaje na leki co piąta rodzina włączona do Szlachetnej Paczki, w której żyje przynajmniej jeden chory lub niepełnosprawny.

31,42 zł

O tyle wzrósł od 1 listopada 2018 roku zasiłek pielęgnacyjny. Jest on przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy dla innej osoby w związku z jej niezdolnością do samodzielnej egzystencji. **To pierwsza podwyżka tego świadczenia od dwunastu lat.** Od teraz wynosi ono 184 zł 42 gr miesięcznie.³

1065 zł

Tyle wyniosła najczęściej wypłacana emerytura w populacji kobiet w marcu 2018 r. Wśród mężczyzn kwota ta była ponad dwa razy wyższa (2177 zł 80 gr).⁴

9%

polskich gospodarstw domowych, w których są dzieci, z przyczyn finansowych nie obchodzi uroczystości rodzinnych, np. urodzin. W co dziesiątym rodziców nie stać na opłacenie wycieczek szkolnych, zaś w co czterdziestym na jakiegokolwiek zabawki, nowe ubrania czy książki.⁵

DZIECIŃSTWO

51%

w ponad połowie rodzin dotkniętych problemem przemocy jej obserwatorami są niepełnoletnie dzieci. ⁶

Ponad dwie trzecie

podopiecznych Akademii Przyszłości, która pomaga dzieciom z trudnościami w szkole, nie wierzy w swoje możliwości.

Ponad połowa

rodziców nie znajduje czasu, by zjeść z dzieckiem choćby jeden wspólny posiłek w ciągu dnia. ⁷

Co drugi

rodzic nie rozmawia codziennie ze swoim dzieckiem. ⁸

26%

W tylu wielodzietnych rodzinach włączonych do Szlachetnej Paczki co najmniej jedno dziecko jest niepełnosprawne.

Jakkolwiek okrutnie to brzmi, niektórzy po prostu rodzą się w biedzie. Wzrastają w poczuciu niemocy i braku możliwości, a bieda jest dla nich pierwszym i naturalnym doświadczeniem. Często jedynym spadkiem. Wyjście z niej wymaga niezwyklej mądrości, szczęścia i ciężkiej pracy. Szczególnie trudno o to, gdy zła sytuacja ekonomiczna powiązana jest z przewlekłą chorobą lub niepełnosprawnością.

SKRZYDŁA PRABABCI

Choć jest od niej aż dziesięć razy starsza, pani Anna ze swoją prawnuczką dogaduje się znakomicie. Prababcia dba, by dziewczynka nie czuła się gorsza od rówieśników, i tak gospodaruje skromną emeryturą, że wystarcza nawet na dodatkowe zajęcia – i z gliny, i z tańca. Zuzia trafiła pod jej skrzydła, gdy córka pani Anny, a babcia Zuzi, znalazła się w szpitalu. Na rodziców dziewczynka nigdy nie mogła liczyć – jej uzależniona od alkoholu matka ma ograniczone prawa rodzicielskie, a ojciec nie utrzymuje z nią kontaktu. Dla prababci najtrudniejsze jest to, że co miesiąc musi spłacać część długu (10 tys. zł) zaciągniętego przez matkę Zuzi. Boi się też o swoje zdrowie. Wie, że kiedy jej zabraknie, Zuzia może trafić do domu dziecka.

DORASTANIE

Co najmniej troje dzieci w jednym pokoju

mieszka w co trzeciej rodzinie wielodzietnej włączonej do Szlachetnej Paczki.

Co piąty

nastolatek cierpi z powodu zaburzeń depresyjnych. Według niektórych szacunków objawy depresji można stwierdzić nawet u jednej trzeciej młodzieży.⁹ W 2017 roku 730 osób poniżej 18. roku życia podjęło w Polsce próbę samobójczą. 116 z nich - skuteczną.¹⁰

925 zł

potrzeba, żeby wysłać dziecko na studia. Tyle średnio wynosi wsparcie finansowe, które polski student otrzymuje miesięcznie od rodziców. To najniższe „kieszonkowe” spośród wszystkich krajów UE.¹¹

Prawie dwie trzecie

studentów wydaje na mieszkanie ponad 500 zł miesięcznie.¹²

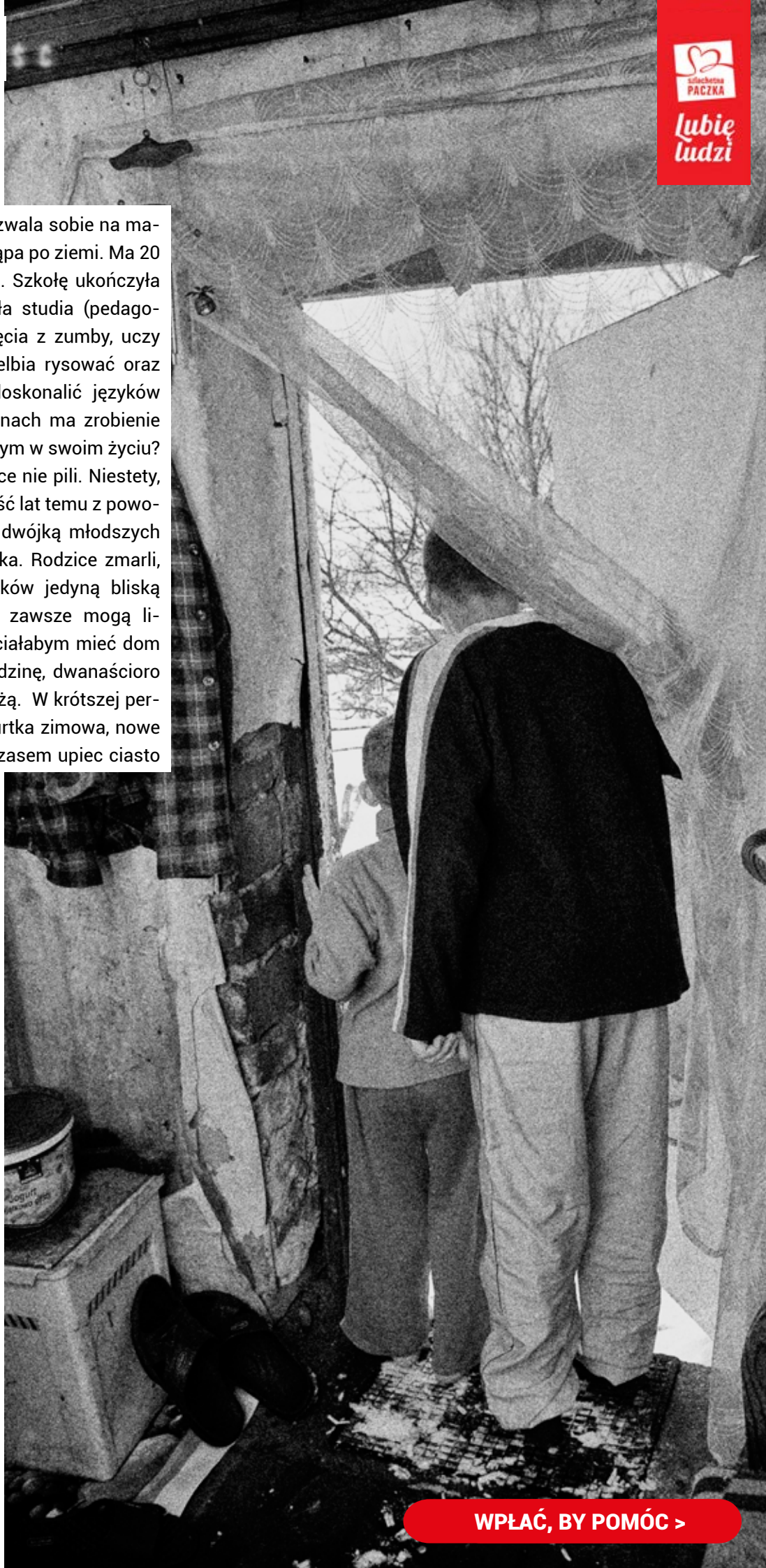
29%

W przypadku tylu rodzin włączonych do Paczki wolontariusze jako główną barierę wskazali „uwięzienie w trudnej terażniejszości”, tożsame z brakiem planów na przyszłość, wytyczania celów, wizji i marzeń oraz szukania rozwiązań. Całą energię i zasoby tych rodzin pochłania walka o przetrwanie każdego dnia.

Absolwentki domów samotnej matki, wychowankowie domów dziecka, studenci, którzy starają się utrzymać i uczyć, a nie mogą liczyć na wsparcie bliskich. Gdy zaczyna się z przegranych pozycji, już samo podjęcie walki o lepszą przyszłość wymaga niebywałego bohaterstwa.

STREFY WPŁYWU

Od czasu do czasu Sara pozwala sobie na marzenia, ale zwykle twardo stąpa po ziemi. Ma 20 lat i jest niezwykle ambitna. Szkołę ukończyła z najlepszą średnią, zaczęła studia (pedagogika), tańczy, prowadzi zajęcia z zumby, uczy się szyc na maszynie, uwielbia rysować oraz malować i nie przestaje doskonalić języków obcych. W najbliższych planach ma zrobienie prawa jazdy. – Co zmieniłabym w swoim życiu? Chciałabym, żeby moi rodzice nie pili. Niestety, na to nie miała wpływu. Sześć lat temu z powodu ich alkoholizmu wraz z dwójką młodszych braci trafiła do domu dziecka. Rodzice zmarli, a Sara została dla chłopaków jedyną bliską osobą, na której wsparcie zawsze mogą liczyć. – O czym marzę? Chciałabym mieć dom z ogródkiem, szczęśliwą rodzinę, dwanaścioro dzieci i pracować z młodzieżą. W krótszej perspektywie przydałyby się kurtka zimowa, nowe buty i mikser, żeby mogła czasem upiec ciasto dla braci.

WPLAĆ, BY POMÓC >

PRACA

Co siódmy

Polak otrzymuje za swoją pracę minimalne wynagrodzenie. Oznacza to, że ok. półtora miliona osób musi utrzymać siebie i swoje rodziny za ok. 1530 zł „na rękę”.¹³ Za tyle inni kupują sobie 50-calowy telewizor.

1158 zł

Tyle wynosiły średnio na osobę miesięczne przychody z pracy w rodzinach włączonych do Szlachetnej Paczki.

Co czwarta

dorośla osoba pozostaje bez pracy w powiatach o najwyższym bezrobociu w Polsce. Choć w skali całego kraju nie mówi się dziś o bezrobociu jako o istotnym problemie, w wielu peryferyjnych regionach wciąż sięga ono (a nawet przekracza) 20%.¹⁴

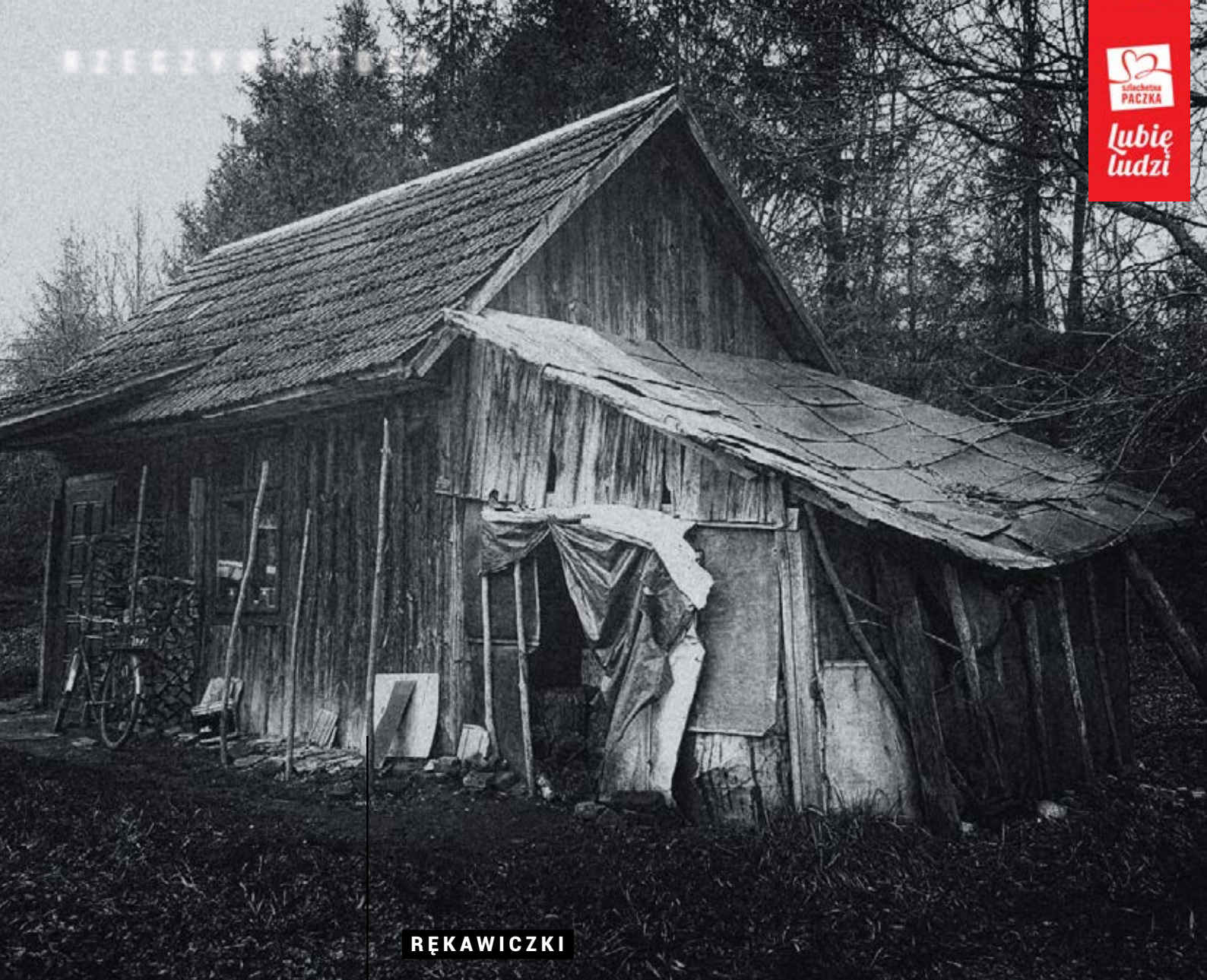
582 zł

Tyle wg GUS wystarcza miesięcznie do utrzymania jednoosobowego gospodarstwa domowego.¹⁵

W co trzeciej

rodzinie włączonej do Szlachetnej Paczki dochód na osobę (po odliczeniu stałych kosztów utrzymania) nie przekracza 300 zł.

Coraz ważniejszym zjawiskiem na mapie polskiej (ale również europejskiej) biedy staje się kategoria „biednych pracujących” (working poor), czyli osób, które, pomimo tego że posiadają pracę, nie są w stanie się z niej utrzymać i zarabiają mniej, niż wystarcza, by mogły zaspokoić podstawowe potrzeby swoje i swojej rodziny. Problem ten dotyczy nie tylko osób zatrudnionych tymczasowo czy w niepełnym wymiarze godzin.

RĘKAWICZKI

Są rodzeństwem. On pracuje dorywczo, ma już 60 lat, nikt nie chce go zatrudnić, więc zbiera butelki, sprzedaje je, czasem u kogoś sprzęta. Ona jest upośledzona umysłowo w stopniu lekkim, też nie ma pracy. Wspierają się, ale z najwyższym trudem udaje im się związać koniec z końcem.

- Czytałam i nagle zobaczyłam, że jedyną rzeczą, o którą prosi darczyńców ten pan, są rękawiczki - wspomina Natalia, wolontariuszka Szlachetnej Paczki. - Nie mogłam uwierzyć. Tylko rękawiczki, bo zbierając złom całą zimę, odmroził sobie ręce. Z całą resztą sobie poradzi! Pojechałam tam. Weszłam i się przeraziłam. Nie mieli nawet podłogi, mieszkali w tragicznych warunkach. I to przecież tuż koło nas. A przy tym oboje byli cały czas uśmiechnięci, na nic nie narzekali, mimo tych wszystkich trudności byli szczęśliwi.

RODZINA

40,7 %

Polaków żyje w warunkach, które nie spełniają europejskich standardów dotyczących przeludnienia. To piąty najgorszy wynik w tej kategorii w skali całej Unii Europejskiej.¹⁶

Trzy czwarte

rodziców samotnie wychowujących dzieci nie otrzymuje alimentów od byłych partnerów, pomimo tego, że zostały im zasądzone. Ściągalność alimentów w trzecim kwartale 2017 roku wynosiła w Polsce zaledwie 26%.¹⁷

45 %

W tylu paczkowych rodzinach wielodzietnych jest przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna, w co czwartej (26%) jest to niepełnosprawne dziecko (lub dzieci).

190 tys. zł

szacuje się, że nawet tyle może wynieść w Polsce łączny koszt wychowania dziecka - aż do osiągnięcia przez nie osiemnastego roku życia. W przypadku dwójki dzieci kwota ta rośnie do 350 tys. zł.¹⁸

Blisko 40 %

gospodarstw domowych nie ma możliwości pokrycia z własnych środków nieoczekiwanego wydatku w wysokości 1200 zł.¹⁹

Coraz więcej polskich rodzin tkwi w pułapce kredytowej. By poradzić sobie z bieżącą spłatą rat, zadłużają się w instytucjach pożyczkowych, wpadając w ten sposób w spiralę zadłużenia. Kredyt bardzo często nie służy celom inwestycyjnym, ale ma zaspokoić bieżące potrzeby, takie jak pokrycie kosztów leczenia czy zaległości w opłatach za media.

WZÓR

Ma dobry fach, jest farmaceutką, pracuje na pół etatu w aptece. Jak to możliwe, że na życie zostaje jej miesięcznie 200 zł? I to na całą, czteroosobową rodzinę. Osiem lat temu urodziła trojaczki. Komplikacje w czasie porodu sprawiły, że przez kilka tygodni nie było pewne, czy przeżyją. I one, i ona. Wszystkie mają autyzm, a Jaś dodatkowo przyszedł na świat z deformacją stopy, niedługo czeka go operacja.

Gdy chłopcy mieli cztery lata, najpierw dowiedziała się, że ma raka, a potem, że dla męża to za dużo. Wyprowadził się, zostawiając ją samą z dziećmi. Nie poddała się, pokonała nowotwór i dziś jest wzorem dla swoich synów. Po pracy codziennie organizuje dla nich ćwiczenia i rehabilitację. To kosztuje, ale na to, by nauczyć chłopaków samodzielności, nie szkoda jej czasu ani pieniędzy.

PRZYPADEK

Jedna piąta

rodzin włączonych do Szlachetnej Paczki została zaliczona do kategorii „Nieszczęście”. Odsetek ten z roku na rok rośnie.

32 388

Tyle pożarów w obiektach mieszkalnych wydarzyło się w Polsce w roku 2017. ²⁰

2 831

Tyle osób straciło życie w ponad 32 tys. wypadków, do jakich doszło w ubiegłym roku na polskich drogach. ²¹ To więcej ludzi niż żyje w miastach tej wielkości co Jastarnia czy Kazimierz Dolny. Ponadto rannych zostało prawie 40 tys. osób – więcej niż cała ludność Myślenic i Wadowic razem wziętych.

Ćwierć miliarda zł

wyniosły straty spowodowane w budynkach mieszkalnych i gospodarczych przez nawałnicę, która w sierpniu 2017 roku przeszła przez północną Polskę. W wyniku kataklizmu śmierć poniosło 6 osób, a 62 (w tym 23 strażaków, którzy ruszyli na ratunek uszkodzonym) zostały ranne. ²²

Ponad połowa

Wdów i wdowców przyznaje, że zdarzają się sytuacje, w których dopada ich poczucie osamotnienia. Dla 12% osób w tej grupie jest to stan bardzo częsty lub permanentny. ²³

Niespodziewana utrata pracy, choroba, która zmusza do reorganizacji dotychczasowego życia, śmierć bliskiej osoby, wypadek. Na znalezienie się w trudnej sytuacji z powodu nieożukanego do przewidzenia zdarzenia losowego jest narażony każdy. Ryzyko to nie rozkłada się jednak równomiernie. Brak oszczędności, przyzwyczajenie do życia “od pierwszego do pierwszego” to w przypadku nagłego nieszczęścia niemal gwarancja popadnięcia w długotrwałe kłopoty.

STRACONE ŻYCIE

Na pytanie, z czego jest dumny, Robert nie umie odpowiedzieć. Urodził się z epilepsją, a wszystko, co miał w życiu ważnego, stracił. Najpierw – oko. Potem kontakt z synem, który po rozwodzie bardzo utrudnia mu była żona (choć płaci alimenty). Następnie narzeczoną, która zmarła krótko po zaręczynach. Wreszcie dom. W środku lata spłonął w pożarze wywołanym zwarcieniem instalacji elektrycznej. Próbując ratować dobytek, Robert doznał poważnych oparzeń rąk oraz pleców. Gmina zapewniła mu w zastępstwie barak, ale z przeciekającym dachem i bez przyłączenia do prądu. Zamieszkał w nim, ale babci nie mógł na to pozwolić. Na razie zatrzymała się kątem u rodziny, a Robert robi wszystko, by odbudować to, co zostało na pogorzelsku. Ma 36 lat. Wielu jego rówieśników uważa, że wciąż są młodzi i jeszcze wszystko przed nimi.

NIEPEŁNO- SPRAWNOŚĆ

W ponad połowie (60%)

rodzin włączonych do Szlachetnej Paczki jest przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna (dorosły lub dziecko)

Ponad 20% budżetu

pochłaniają wydatki na leki w co trzeciej paczkowej rodzinie zmagającej się z chorobą lub niepełnosprawnością

2,3

Tyłu lekarzy przypada na każdy tysiąc Polaków. To drugi najgorszy pod tym względem wynik spośród wszystkich krajów OECD. ²⁴

Zero

Z 94 budynków użyteczności publicznej skontrolowanych przez NIK w 24 gminach żaden nie był wolny od barier lub niefunkcjonalnych rozwiązań, które uniemożliwiały osobom niepełnosprawnym swobodne korzystanie z tych obiektów. Niedostępne dla osób niepełnosprawnych były także miejsca teoretycznie przeznaczone specjalnie dla nich. ²⁵

73 vs 5

Aż 73 % Polaków deklaruje gotowość niesienia pomocy osobom ciężko chorym i niepełnosprawnym mieszkającym w sąsiedztwie. Na pytanie, ilu z nich tej pomocy już faktycznie udziela, twierdząco odpowiedziało 5%. ²⁶

Uwięzienie w trudnej codzienności to doświadczenie, które szczególnie boleśnie staje się udziałem niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. Gdy każde wyjście z domu obciążone jest obawą, czy po powrocie wszystko będzie w porządku. Gdy ma się świadomość, że to obciążenie spada na kogoś, kogo kochamy. Jeśli w ogóle ma się świadomość.

ZAKOCHANI

Jej życie jest przepięknie miłością. Ma 70 lat i od dziesięciu wszystkie swoje siły poświęca opiece nad mężem – przykutym do łóżka, chorym na Alzheimera, wymagającym nieustannej opieki. Pani Gabriela jest z nim przez całą dobę. Karmi go, myje, przewija i ma nadzieję, że będą ze sobą jak najdłużej. Żyje skromnie, bo większość domowego budżetu przeznaczana na leki oraz pieluchy. Bardzo przydałby się jej (a właściwie jemu) materac przeciwodrażynowy z pompą oraz elektryczna maszynka do golenia. - Jestem dumna z mojego życia - mówi. A on? Czasem udaje mu się poruszyć ustami, by podziękować dziewczynie, w której zakochał się pół wieku temu.

STAROŚĆ

Dla ponad 50%

seniorów i osób samotnych brak bliskich relacji z innymi ludźmi stanowi poważną barierę w codziennym funkcjonowaniu (wg oceny wolontariuszy odwiedzających rodziny włączone do Szlachetnej Paczki; w przypadku osób z pozostałych kategorii bariera ta dotyczy mniej niż jednej trzeciej).

11 zł na dzień

Tyle średnio (po odliczeniu od dochodu stałych kosztów utrzymania) mają do dyspozycji osoby włączone do Szlachetnej Paczki w kategorii „Starość i samotność”. Miesięczny dochód jednej czwartej z nich nie przekracza 200 zł.

Co dziesiąty

senior w Polsce czuje się niepotrzebny. Tylko co czwarty deklaruje, że stara się nawiązywać kontakty z innymi. Co trzeci mieszka samotnie (w przypadku osób powyżej 80 roku życia - nawet co drugi). ²⁷

10%

Co dziesiąta osoba powyżej 65. roku życia przyznaje również, że przynajmniej raz padła ofiarą próby wyłudzenia pieniędzy przez oszustów. ²⁸

Dwa razy szybciej

rośnie w Polsce liczba zadłużonych seniorów niż wszystkich osób mających zaległości finansowe. Główną przyczyną zadłużania się osób po 64. roku życia są wydatki na leki i leczenie. Co osiemnasty senior nie jest w stanie regulować swoich zobowiązań na czas. ²⁹

Wielu seniorów potrzebuje nie tylko, a nawet nie przede wszystkim pomocy materialnej. Gros z nich z rzadka opuszcza swoje mieszkanie. Powodem są problemy z poruszaniem się i bariery architektoniczne, ale też poczucie beznadziei i depresja. Seniorzy nie wychodzą, bo nie mają po co, ani do kogo. Nikt ich nie odwiedza, ani oni nikogo nie odwiedzają. Niekiedy, by zaszła w nich wielka zmiana, wystarczy, że znów mają komu otworzyć drzwi.

ZMIERZCH

Pani Aniela szydełkuje. To ją uspokaja. O marzeniach nie chce mówić, bo ich nie ma. Zresztą po co miałaby jeszcze marzyć? Marzyła kiedyś, ale życie zakpiło z jej planów. Syna straciła, gdy miał zaledwie cztery latka, kilkanaście lat później zmarł również jej mąż, jedyny człowiek, w którym znajdowała oparcie. Dziś ma 78 lat i 1158 zł renty, prawie nie widzi na jedno oko (wylew) i zdarza jej się, że idzie spać głodna. Wśród najpilniejszych potrzeb wymienia komplet nowych ręczników.

SZLACHETNA PACZKA 2018

RAPORT O BIEDZIE

MARZENIA
RZECZYWISTOŚĆ

Z A M I A S T W S T Ę P U

Ma 80 lat i mieszka sama na wsi. Niedawno złodzieje splądrowali jej mieszkanie i zabrali oszczędności. Choruje, lubi śpiewać i czytać. Po odliczeniu kosztów utrzymania na życie zostaje jej 200 zł.

Marzy o bieżącej wodzie.

Uwielbia tańczyć. By się wykąpać, raz w tygodniu chodzi do MOPS-u. Im bliżej zimy, tym częściej myśli, skąd wziąć na opał. Ma 40 lat, lekkie upośledzenie i rentę. Po uiszczeniu stałych opłat na życie zostaje jej 12 zł na dzień.

Marzy o kołdrze, suszarce i podróży do sanatorium.

Przez 35 lat była sprzątaczką. Już nie jest. Zwolniono ją po tym, jak kilka razy wzięła urlop na żądanie, by zaopiekować się ciężko chorym ojcem. Ojciec zmarł, a ona popadła w depresję. Dziś mieszka na wsi ze swoim bratem. Mężczyzna jest niepełnosprawny psychicznie i ma bardzo poważną wadę wzroku. By się utrzymać, najmują się do drobnych prac u sąsiadów w zamian za jedzenie. Opał na zimę zbierają w lesie. Wstydzą się prosić o pomoc.

Marzą, by doczekać starości i godnie ją przeżyć.

JAK PACZKA SPEŁNIA MARZENIA

/ Dane pochodzą z XVII edycji Szlachetnej Paczki, która odbyła się w roku 2017

Etap 1 **WOLONTARIUSZE**

W całej Polsce Szlachetna Paczka rekrutuje Wolontariuszy - SuperW, którzy docierają bezpośrednio do rodzin w potrzebie.

12 050 wolontariuszy

522 miejscowości

673 rejonów operacyjnych

8 732 godziny wdrożeń i szkoleń

Etap 2 **RODZINY**

Wolontariusze odwiedzają rodziny zgłoszone do Paczki, poznają ich historie i decydują o włączeniu ich do projektu.

34 531 odwiedzonych rodzin

54 634 spotkania z rodzinami

71 915 godzin spotkań i wywiadów

32 160 godzin pracy specjalistów ds. opisów oraz audytorów przy włączaniu rodzin do Paczki i publikacji opisów

Etap 3 **DARCZYŃCY**

Na przełomie listopada i grudnia Darczyńcy przez trzy tygodnie wybierają Rodziny, dla których przygotowują paczkę z pomocą. Opisy potrzeb są zebrane w internetowej Bazie Rodzin na stronie Szlachetnej Paczki.

20 073 rodziny zakwalifikowane do Paczki

906 tys. odsłon strony www.szlachetnapaczka.pl/wybor-rodziny na przełomie listopada i grudnia

720 tys. Darczyńców zaangażowanych w Paczkę

36 osób średnio bierze udział w przygotowaniu paczki dla jednej rodziny

Etap 4 **WEEKEND CUDÓW**

W drugą sobotę grudnia Darczyńcy zawożą paczki do zorganizowanych przez Wolontariuszy magazynów, a ci dostarczają je do Rodzin. Następnie przekazują Darczyńcom informację nt. reakcji obdarowanych.

53 973 499 zł to łączna wartość pomocy przekazanej w paczkach w ubiegłym roku

810 351 osób połączyła Paczka w roku 2017

2689 zł to średnia wartość paczki dla jednej Rodziny

Etap 5 **ROZWÓJ**

Praca Wolontariuszy z Rodzinami nie kończy się po finale. Ruszają tzw. Paczki Specjalne, czyli Paczka Seniorów, Prawników, Lekarzy i Biznesu. Równolegle wolontariusze szkoleni są pod kątem rozwojowym.

266 osób objętych działaniami Paczki Seniorów

194 rodziny objęte wsparciem w ramach Paczki Prawników

5582 spotkania w ramach dalszej pracy z rodziną w tzw. Paczce Biznesu

KOLORY

„Chciałabym, aby mój syn coś zobaczył. Chciałabym z nim pojechać do kina”

„Założyć jeszcze kiedyś białą koszulę”

„Bardzo bym się ucieszyła, gdybym dostała beret. Najlepiej w kolorze granatu lub popielu”

„Bluza polarowa, dowolny kolor, ciepła, bo nie stać mnie na ogrzanie mieszkania”

„Krem do rąk, ten niebieski”

„Wspólne wyjście do fryzjera z moją córką”

„Nowe zęby” (Odkąd wiele lat temu mąż jej je wybił, pani Marta wstydzi się uśmiechać)

BYŁOBY FAJNIE

Pani Aneta pranie robi we „Frani”. Korzysta z niej dzięki uprzejmości swojej bratowej. Oprócz tego pracuje w sklepie, sezonowo dorabia przy zbiorze ogórków, sama wychowuje dwie dorastające córki i syna oraz opiekuje się niewidomą matką. Wierzy, że jej dzieci będą miały lepsze życie niż ona. Na razie dobrze się uczą, kąpią się w misce i potrzebują ciepłych butów na zimę. – Fajnie byłoby mieć łazienkę – mówią.

SMAKI

Pani Teresa: „Pomarańcze lub jakieś słodycze”

Pan Robert: „Dobra kawa”

Pani Genowefa: „Kakao”

„Jakieś dobre słodycze, może śliwki w czekoladzie?”

„Coś dla świnki morskiej (siano, trociny, jedzenie)”

„Cukierniczka, pieprzniczka i solniczka. Żeby było jak w domu”

„Ptasie mleczko” (Odkąd leży w łóżku, pani Krystyna często ma ochotę na coś słodkiego, ale jej nie stać. Oprócz tego marzy o nowym różańcu z dużymi koralikami, bo ma tylko stary, który już kilka razy się porwał)

MARZENIA I POTRZEBY

Pani Lucyna ma 62 lata i mieszka sama. Przez całe życie opiekowała się chorymi rodzicami, a kiedy zmarli, została bez środków do życia i bez prawa do zasiłku. Ale nie brak jej inicjatywy: hoduje kury oraz jedną krowę, sprzedaje jajka, mleko i sery. Gdy ma dobry miesiąc, udaje jej się zarobić nawet 500 zł. Starcza, bo pani Lucyna żyje skromnie i umie mądrze zagospodarować te 250 zł, które zostaje jej po uiszczeniu stałych opłat. Mało tego - chce się rozwijać. Kocha pszczoły i wierzy, że mogłaby rozszerzyć swoją hodowlę i zbierać więcej prawdziwego, zdrowego, leśnego miodu. Na razie jednak wśród swoich najpilniejszych potrzeb wymieniła nową pościel i ciepły koc.

DŹWIĘKI

„Żeby mąż się kiedyś wybudził” (Od siedmiu lat jest w śpiączce, podłączony do respiratora. Pani Marzena w domu słyszy tylko jego dźwięk i prawie nie wychodzi, żeby nie zostawić męża samego)

„Tamburyno drewniane dla Maćka”

„Frezarka dolnowrzecionowa”

„Żeby ktoś mnie od czasu do czasu odwiedził”

„Lekcje gry na akordeonie”

„Mieć chwilę ciszy i spokoju, żeby poczytać książkę”

„Żeby zimą nie było trzaskającego mrozu”

TAKI LOS

Pan Mateusz zawsze dobrze sobie radził. Skończył studia, pracował na kopalni, pomagał innym, prowadząc stowarzyszenie wspierające chorych na raka i nigdy nie tracił pogody ducha. Nie traci nadal. I to nawet pomimo tego, że los nie obszedł się z nim zbyt łaskawie. Wręcz – trochę sobie z niego zakpił. Najpierw przyszły problemy ze zdrowiem, potem zawaliło się mieszkanie, w końcu okradziono go w szpitalu. Dziś ma 69 lat, endoprotezę, raka nadnerczy i wie, że powoli umiera. Mieszka sam w lokalu socjalnym, jeśli starcza mu sił, pomaga sąsiadom w pisaniu pism urzędowych i marzy o tym, by na jego pogrzebie zagrała orkiestra z kopalni w Bytomiu. Z rzeczy praktycznych przydałaby się kuchenka elektryczna (mówi, że wystarczyłaby taka na jeden palnik), dzięki której mógłby sobie od czasu do czasu coś sam ugotować. Na życie zostaje mu 400 zł miesięcznie. Nie narzeka.

ZAPACHY

„Kaczka i karp, żeby w domu zapachniało świętami”

„Łazienka. Żeby już nie trzeba było załatwiać się do wiaderka”

„Wczasy nad morzem”

„Może perfumy? Nigdy nie miałam perfum”

„Tlen 99,4 %. Za 53 zł jest bez recepty i starcza na około miesiąc. I maski do inhalacji”

„Nie pamiętam nazwy, ale buteleczka była w kolorze ecru i to tak ładnie pachniało”

„Przydałyby się panele na nową podłogę” (Stara podłoga zgniła, jest dziurawa, czuć ją stęchlizną, a do pokoju wchodzi gryzonie)

PRZECIEKAJĄCA LODÓWKA

Razem mają 166 lat. Przeżyli wszystko. Z marzeń zostały im już tylko dwie rzeczy: wystarczająca ilość jedzenia i spłata kredytu. Jego miesięczna rata to ponad 2000 zł. Zaciągnęli go kilka lat temu, gdy ciężko zachorowała ich córka. Niestety, leczenie okazało się nieskuteczne i kobieta zmarła. Dziś pani Joanna i pan Stanisław mieszkają sami w starym, zaniedbanym domu. O remoncie nawet nie myślą, bo za co mieliby go zrobić? Nie stać ich nawet na wymianę przeciekającej lodówki. Zresztą – stara czy nowa, i tak często nie mają co do niej włożyć.

FANABERIE

„Wygrana w lotto. Ale nie za duża. Żeby wystarczyło na pomalowanie ścian i pozbycie się wilgoci”

„Kudłate misie dla Arka. Są pomocne w razie ataku epilepsji, ponieważ chronią go przed uderzeniem o ścianę czy krawędź łóżka”

„Nowa peruka dla babci. 37 lat temu zachorowała na nowotwór i od tego czasu wciąż ma tę samą”

Pani Barbara marzy o żelazku, bo bardzo chciałaby uprasować ubrania mężowi i dzieciom

Pani Dorota marzy o skromnych kolczykach. Ma już przebite uszy

Natalia marzy o pizamie typu pajac (kombinezon) dla siebie i siostry

„Dywan”

(Jakikolwiek. Od podłogi jest zimno)

(Miękki, z jak najdłuższym włosiem. Ania często upada i wiele razy doznała już stłuczeń, pęknięcia kości, a nawet wstrząśnienia mózgu)

(Jak najcieńszy. Obecny ma grube włosie i Magdzie trudno po nim jeździć na wózku)

WYBORY

Pani Julia na wybory chodzi zimą. Do apteki (cierpi na cukrzycę i reumatyzm) albo do sklepu obuwniczego. Kupić opał czy jedzenie w dyskoncie? Wybiera, bo za 600 zł emerytury nie jest w stanie zabezpieczyć swoich podstawowych potrzeb. Ma 71 lat i, na ile starcza jej sił, wciąż pracuje, pomagając sąsiadom w zajęciach gospodarskich w zamian za jajka, ziemniaki czy drewno. O czym marzy? - Byłabym zadowolona, jakbym miała kołdrę, buty na zimę i rower – mówi.

ZA 5 ZŁOTYCH

Franek: „Jajko-niespodzianka”

Pani Ilona: „Ramka na zdjęcia, taka z podpórką”

Oliwia: „Bransoletka ze znakiem nieskończoności”

Pani Maria: „Znaczki pocztowe i kartki, żeby wysłać życzenia na święta”

Pani Basia: „Woreczek tynku, dwa kilo”

Pani Agnieszka: „Ściereczki do kuchni”

Pan Henryk: „Zapas krzyżówek”

(Jeden zeszyt kosztuje pięć złotych. - To dużo - mówi)

ŁAMIGŁÓWKA

Jest sama. Odkąd dziesięć lat temu straciła brata, w niewielkim, jednopokojowym mieszkaniu bez kuchni i łazienki nie ma się do kogo odezwać. Czyta, rozwiązuje łamigłówki i stara się oszczędzać, by – kiedy zdarzy się coś nieprzewidzianego – nie była zdana tylko na innych. Ma 83 lata i 1200 zł emerytury. Po tym, jak kilka razy wywróciła się na ulicy podczas spaceru, coraz rzadziej wychodzi z domu. Trochę pomagają jej sąsiedzi, ale za zrobienie zakupów, przygotowanie obiadu, pranie czy prasowanie musi im płacić – w końcu ich możliwości finansowe również są mniej niż skromne. O czym marzy? Żeby nie było gorzej.

NIE / NIC / NIE MA

„Żeby rak się nie rozwinął”

„Nie musieć przejmować się, skądś wziąć na jedzenie i odzież”

„Żeby jakoś to było”

„Opiekowałem się bratem, był sparaliżowany. Nie chciałbym sam być w takiej sytuacji”

„Wyjechać stąd”

„O niczym. Nie mam marzeń”

(Rodzina nie umiała odpowiedzieć na to pytanie)

WAŻNIEJSZE SPRAWY

Osiem lat temu z dnia na dzień została z niczym. Rozwiodła się, a siostra męża, do której należał dom, kazała jej się natychmiast wynosić. Sama z pięciorgiem dzieci zaczęła tułaczkę. Zamieszkała w ruderze, byle tylko mieć dach nad głową, potem znalazła coś lepszego, wciąż jednak bez ogrzewania. Gdy troje najstarszych dzieci zaczęło samodzielne, dorosłe życie, jej sytuacja trochę się poprawiła. – Żyliśmy w nędzy. Teraz jest tylko trudno – mówi. Nie jest w stanie pracować, bo jej 22-letni syn, Bartek, wymaga całodobowej opieki. Ma autyzm, znaczny stopień niepełnosprawności intelektualnej i nie potrafi samodzielnie się wypróżnić. – Jedyne, czego pragnę, to żyć choć o jeden dzień dłużej od niego. Nie mogłabym go zostawić samego – wyznaje. Marzenia? – Nie mam marzeń. Boję się ich. Zresztą, są ważniejsze sprawy.

JAK MOŻESZ POMAGAĆ

UFUNDUJ INDEKS SUKCESÓW **i zmień historię życia dziecka**

AKADEMIA PRZYSZŁOŚCI przeprowadza dzieci od porażek w szkole do sukcesów w życiu. Pracujemy z dziećmi, z „małymi ludźmi z długą historią”, którzy często pochodzą z niezamożnych rodzin i nie radzą sobie z nauką i relacjami. Szkoły wskazują najłabszych uczniów, a my budujemy w nich pewność siebie i wydobywamy z nich potencjał. To prewencja biedy i nauka zaradności już od dziecka. Cena Indeksu to w tej edycji AKADEMII 1 tys. zł. Można ufundować go wybranemu dziecku w całości lub dołączyć do zbiórki, wpłacając mniejszą kwotę.

www.akademiaprzyszlosci.pl

ZOSTAŃ INWESTOREM SPOŁECZNYM **i pomagaj jako firma**

To innowacyjna forma zaangażowania w projekty społeczne dla przedsiębiorców i biznesu. Daje możliwość skutecznego wspierania realnych zmian w lokalnych społecznościach poprzez wsparcie rozwoju lub wspólne działania ze SZLACHETNĄ PACZKĄ i AKADEMIA PRZYSZŁOŚCI. Przekazując darowiznę w wysokości 5 tys. zł na rzecz wybranego przez Ciebie rejonu PACZKI lub kolegium AKADEMII, wspierasz jego rozwój i pomagasz w profesjonalnym szkoleniu wolontariuszy.

www.inwestorspoleczny.pl

WPŁAĆ NA PACZKĘ i pomagaj

Wpłać na SZLACHETNĄ PACZKĘ i spraw, że kolejne rodziny w potrzebie otrzymają mądrą, skuteczną, indywidualną pomoc. Bo PACZKA to nie tylko grudniowy FINAŁ, nazywany WEEKENDEM CUDÓW. Pracujemy przez cały rok, by zmieniać historie ludzi, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej. Dzięki darczyńcom, którzy decydują się na wpłaty regularne, możemy planować długofalowy rozwój naszych projektów i konsekwentnie pomagać tym, którzy walczą o to, aby wyjść z biedy.

www.szlachetnapaczka.pl

PACZKA SENIORÓW

PACZKA LEKARZY

PACZKA PRAWNIKÓW

PACZKA BIZNESU

INWESTOR SPOŁECZNY

SZTUKA TERAZ

Ty zdecyduj jak pomożesz.

www.szlachetnapaczka.pl

Tam, gdzie nie zostało to oznaczone inaczej, źródłem danych są informacje zebrane przez wolontariuszy, pozyskane w toku ich spotkań z rodzinami włączonymi do projektu SZLACHETNA PACZKA. Pozostałe dane pochodzą z ogólnodostępnych raportów i badań.

- ¹ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., 2017, Główny Urząd Statystyczny, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5487/14/5/1/zasiieg_ubostwa_ekonomicznego_w_polsce_w_2017.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ² People at risk of poverty or social exclusion by age and sex, 2017, Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, [dostęp 14.11.2018]
- ³ Rozporządzenie w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się, stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna, 2018, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/rozporzadzenie-w-sprawie-wysokosci-dochodu-rodziny-albo-dochodu-osoby-0.html>, [dostęp 14.11.2018]
- ⁴ Struktura wysokości emerytur i rent wypłacanych przez ZUS po waloryzacji w marcu 2018 roku, 2018, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, <http://www.zus.pl/documents/10182/39637/Struktura+wysoko%C5%9Bci+emerytur+i+rent+wyp%C5%82acanych+przez+ZUS+po+waloryzacji+w+marcu+2018+r.pdf/2f377123-7bd5-4e3a-a511-013eed30671c>, [dostęp 15.11.2018]
- ⁵ Module on Material Deprivation – EU-SILC 2014 survey, 2016, Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/document-s/1012329/1012401/2014+Module+assessment.pdf/85af21ba-8bb0-4e20-b4a2-a887859e9492>, [dostęp 15.11.2018]
- ⁶ Raport podsumowujący działalność Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w 2017 roku, 2018, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, http://www.niebieskalinia.info/images/Statystyki/Raport_rok_2017.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ⁷ Ile czasu rodzice poświęcają swoim dzieciom?, 2014, TNS, http://www.tnsglobal.pl/archiwumraportow/files/2014/07/K.047_Ile-czasu-rodzice-poswiecaja-swoim-dzieciom_005a-14.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ⁸ Ile czasu rodzice poświęcają swoim dzieciom?, 2014, TNS, http://www.tnsglobal.pl/archiwumraportow/files/2014/07/K.047_Ile-czasu-rodzice-poswiecaja-swoim-dzieciom_005a-14.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ⁹ Nastoletnia depresja, 2018, Forum Przeciw Depresji, <https://forumprzeciwdepresji.pl/nastoletnia-depresja>, [dostęp 15.11.2018]
- ¹⁰ Zamachy samobójcze od 2017 roku, 2018, źródło: policja.pl, <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html>, [dostęp 15.11.2018]
- ¹¹ Portfel Studenta, 2018, Związek Banków Polskich, https://zbp.pl/public/repozytorium/wydarzenia/images/wrzesien_2018/PS/PortfelStudenta2018_raport_ZBP.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ¹² Portfel Studenta, 2018, Związek Banków Polskich, https://zbp.pl/public/repozytorium/wydarzenia/images/wrzesien_2018/PS/PortfelStudenta2018_raport_ZBP.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ¹³ Płaca minimalna w górę, 2018, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, <https://www.gov.pl/web/rodzina/placa-minimalna-w-gore-2>, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁴ Bezrobocie rejestrowane I–II kwartał 2018 r., 2018, Główny Urząd Statystyczny, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5473/3/33/1/bezrobocie_rejestrowane_iii_kwartał_2018_r..pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁵ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., 2018, Główny Urząd Statystyczny, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5487/14/5/1/zasiieg_ubostwa_ekonomicznego_w_polsce_w_2017.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁶ Housing statistics, 2016, Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Housing_statistics, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁷ Skuteczne ściąganie alimentów i wsparcie dla rodzin – wielki sukces zmian, 2017, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.ms.gov.pl/pl/informacje/news,10179,skuteczne-sciaganie-alimentow-i-wsparcie-dla.html>, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁸ Koszty wychowania dzieci w Polsce 2018, 2018, Raport Centrum im. Adama Smitha, http://smith.pl/sites/default/files/zalaczniki_201805/raport_dzieci1.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ¹⁹ Jakość życia w Polsce. Edycja 2017, 2017, Główny Urząd Statystyczny, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/16/4/1/jakosc_zycia_w_polsce_2017.pdf, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁰ Dane statystyczne KG PSP, www.kgppsp.gov.pl, [dostęp 14.11.2018]
- ²¹ Wypadki drogowe w Polsce w 2017 roku, 2018, KOMENDA GŁÓWNA POLICJI BIURO RUCHU DROGOWEGO, <http://dlakierowcow.policja.pl/download/20/273613/Wypadki2017.pdf>, [dostęp 14.11.2018]
- ²² Premier Beata Szydło na spotkaniu z funkcjonariuszami biorącymi udział w usuwaniu skutków nawałnic, 2017, https://www.premier.gov.pl/static/files/video/transkrypcje/transkrypcja_premier_beata_szydlo_na_spotkaniu_z_funkcjonariuszami_bioracymi_udzial_w_usuwaniu_skutkow_nawalnic.doc, [dostęp 14.11.2018]
- ²³ Więzy społeczne, 2017, Centrum Badania Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_151_17.PDF, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁴ Health at a Glance 2017, 2018, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, <http://www.oecd.org/health/health-systems/health-at-a-glance-19991312.htm>, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁵ Miejsca powszechnie dostępne - wciąż niedostępne, 2018, Najwyższa Izba Kontroli, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/miejsca-powszechnie-dostepne-wciaz-niedostepne.html>, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁶ Niepełnosprawni wśród nas, 2017, Centrum Badania Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_169_17.PDF, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁷ Sytuacja społeczna osób w wieku 65+ zrealizowane dla Stowarzyszenia mali bracia Ubogich przez ARC Rynek i Opinia, 2018, <https://arc.com.pl/Samotnosc-polskiego-seniora-blog-pol-1535059661.html>, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁸ Ponad pół miliona prób wyludzeń na osobach starszych, 2018, Biuro Informacji Kredytowej, <https://media.bik.pl/informacje-prasowe/381751/ponad-pol-miliona-prob-wyludzen-na-osobach-starszych>, [dostęp 14.11.2018]
- ²⁹ Kondycja portfela polskiego seniora, 2018, Biuro Informacji Kredytowej, <https://media.bik.pl/informacje-prasowe/404958/kondycja-portfela-polskiego-seniora>, [dostęp 14.11.2018]

AUTORZY RAPORTU

Marta Baścikowska
Aleksandra Gajdek
Magdalena Łukasik
Rafał Pęczek
Piotr Tomza

Redakcja:
Piotr Tomza

Konsultacja merytoryczna:
Klaudia Kowalik
Monika Linca

Opracowanie graficzne i skład:
Anna Franke
Sabina Labe
Karolina Pielarz

Autorzy zdjęć:
Łukasz Adamus
Jadwiga Figula
Mariusz Janiszewski
Kasper Kirlowski
koykosstudio.pl
Marcin Lachowicz
Grzegorz Lojtek
Magdalena Niemiec
Leszek Ogrodnik
Agnieszka Ożga-Woźnica
Piotr Woźniakiewicz
Piotr Żurek

Za darmowy wydruk dziękujemy:
Drukarni Delta Print

Copyright © 2018 Stowarzyszenie WIOSNA
All rights reserved

Stowarzyszenie WIOSNA
Ul. Berka Joselewicza 21
31-031 Kraków
Telefon: +48 12 421 28 54
E-mail: biuro@wiosna.org.pl

Kontakt dla mediów:

maria.szajny@wiosna.org.pl

Kontakt w sprawie metodologii i badań:

badania@wiosna.org.pl

*lubie
ludzi*

WPŁAĆ, BY POMÓC >